

dr hab. Zoja Nowożenowa, prof. UG
Zakład Języka Rosyjskiego i Przekładoznawstwa
Instytut Rusycystyki i Studiów Wschodnich
Uniwersytet Gdański

Gdańsk, 6 stycznia 2020 r.

Recenzja

rozprawy habilitacyjnej i dorobku naukowego,
dydaktycznego oraz organizacyjnego

dr Urszuli Patockiej-Sigłowy

w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk humanistycznych, dyscyplinie językoznawstwo

Przedstawiony do zaopiniowania w ramach przewodu habilitacyjnego dorobek naukowy Pani dr Urszuli Patockiej-Sigłowy, adiunkta w Instytucie Rusycystyki i Studiów Wschodnich Uniwersytetu Gdańskiego, obejmuje (po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych) łącznie 22 publikacje, w tym jedną pracę zwartą. Pod względem ilościowym jest to dorobek spełniający kryteria oceny ustanowione dla przewodów habilitacyjnych. Nie jest on monotematyczny.

1. Sylwetka Habilitantki

Pani dr Urszula Patocka-Sigłowy jest absolwentką filologii rosyjskiej Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Gdańskiego; tytuł magistra uzyskała w 1995 roku po obronie pracy magisterskiej, napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Janiny Bartoszewskiej. W tym samym roku została zatrudniona na stanowisku asystenta w Zakładzie Języków Wschodniosłowiańskich. W roku 1999 ukończyła studia magisterskie na kierunku stosunki międzynarodowe w zakresie handlu zagranicznego w Uniwersytecie Gdańskim i uzyskała tytuł magistra ekonomii, broniąc pracę magisterską pod opieką naukową prof. dr hab. Antoniego Makacia. W roku 2003 uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa na podstawie rozprawy pt. *Problemy przekładu wybranej terminologii Unii Europejskiej (na podstawie dokumentów w języku polskim, rosyjskim i angielskim)* nadany uchwałą Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego z dnia 12 czerwca 2003 roku. Po obronie pracy doktorskiej w roku 2003 została zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Rusycystyki i Studiów Wschodnich, gdzie jest zatrudniona do chwili obecnej.

W latach 2003-2012 była wykładowcą w Sopotckiej Szkole Wyższej i Kierownikiem Katedry Nauk Społecznych i Politycznych.

2. Osiągnięcie naukowe wynikające z art. 16 Ust. z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.)

Jako osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14. marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.) dr Urszula Patocka-Sigłowy wskazała monografię *Komunikowanie polityczne w Rosji. Specyfika dyskursu prezydenckiego* wydaną w 2018 roku przez Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, liczącą 443 strony. Na stronach 262-405 zamieszczono aneksy. Aneksy 1 i 2 zawierają materiał empiryczny, aneks 3 zawiera tabele głównych tematów orędzi prezydentów FR i telemostów. Bibliografia umieszczona jest na stronach 405-432 i zawiera 531 pozycji i 26 aktów normatywnych.

Strategicznym celem rozprawy, jak wskazuje Habilitantka, „jest próba ukazania rosyjskiej prezydentury przez pryzmat procesu komunikacji. Ma ona pomóc w udzieleniu odpowiedzi na pytanie o znaczenie różnych typów wystąpień publicznych w dzisiejszej polityce rosyjskiej” (str. 8). Powyższy cel Autorka osiąga poprzez analizę rosyjskiego dyskursu prezydenckiego, który Habilitantka, według swoich założeń, ogranicza do wybranych gatunków oficjalnych wystąpień publicznych prezydentów FR (orędzi i telemostów jako specyficznego gatunku dyskursu prezydenta FR). Jako dominujący końcowy (taktyczny) cel dr Urszula Patocka-Sigłowy wyznacza językoznawcze ujęcie komunikowania politycznego: „w niniejszej pracy dominować będzie językoznawcze ujęcie komunikowania politycznego, wzbogacone głównie elementami politologicznymi i społecznymi. Analizie poddane zostaną komunikaty reprezentatywne dla komunikacji hegemonicznej i petycyjnej, a dominować będzie... językoznawczy aspekt komunikowania politycznego” (str. 23).

Problematyka komunikowania politycznego w świecie i w Rosji jest niewątpliwie bardzo aktualna. Zasadność tematu i celów monografii wynika z aktualnego stanu badań tego zjawiska w polskiej nauce. W pełni zatem można zgodzić się z dr Urszulą Patocką-Sigłowy, która uważa, że „rosyjski dyskurs polityczny, a przede wszystkim dyskurs prezydencki, nie należą do tematów często podejmowanych przez polskich badaczy” (Autoreferat, str. 3). Rozprawa, jak widzi to Autorka, jest próbą uzupełnienia luki w polskich badaniach nad rosyjskim dyskursem prezydenckim.

Kolejnym powodem, dla którego temat zasługuje na uwagę, jest jego wydźwięk społeczny, istotny w kontekście uwarunkowań historycznych i stosunków między dwoma państwami – Polską i Rosją, co również podkreśla Habilitantka.

Cele i zadania pracy zostały zrealizowane na materiale badawczym – tekstach wybranych gatunków dyskursu prezydenckiego i fragmentach tekstów telemostów.

Struktura pracy

Wyznaczony przez Autorkę cel i zadania, koncepcja i wybrane podejścia metodologiczne zrealizowano w strukturze monografii. Na strukturę pracy składają się

następujące jej części: wstęp, cztery rozdziały, zakończenie, bibliografia i aneksy. Struktura pracy dobrze odzwierciedla autorską ideę przejścia od szerokiego tła teoretycznego do materiału faktologicznego i empirycznego. W całej kompozycji widać łączenie części teoretycznych z częściami, które umownie można określić jako praktyczne. W takiej konfiguracji pozostają części 1 i 2 i części 3 i 4 monografii.

Rozdział pierwszy zatytułowany *Badania nad komunikowaniem politycznym – przegląd zagadnień* (str. 13-38) stanowi swoistą bazę, podwaliny, wprowadzenie, zawierające wyznaczniki głównych nurtów badawczych we współczesnej nauce o komunikowaniu politycznym w wybranym obszarze badawczym. Wiele omawianych przez Habilitantkę problemów teoretycznych należy do dyskusyjnych i ostatecznie nieokreślonych, jednak ich uporządkowanie, ponowna interpretacja, śledzenie dyskusji naukowej, konfrontacja poglądów, wynikających z różnych podejść naukowych, niewątpliwie gwarantuje duży efekt poznawczy.

O bardzo dobrej orientacji dr Urszuli Patockiej-Sigłowej w stanie dzisiejszych badań w tej dziedzinie, nie tylko w polskiej, ale również w rosyjskiej i światowej lingwistyce, świadczą nazwiska naukowców, do prac których zwraca się Autorka (B. Bartko, M. Bukowski, M. Głowiński, W. Pisarek i in.; A. Czudinow, W. Demiankow, B. Parszyn, E. Szejgal i in; oraz C. Smith, R. Denton, E. Peroff, A. Ellas i in.).

Rozdział pierwszy składa się z trzech podrozdziałów *1.1. Definicja komunikowania politycznego*, *1.2. Aspekty badawcze komunikowania politycznego*, *1.3. Badania nad komunikowaniem politycznym w Polsce i w Rosji*. Ten ostatni podrozdział jest wartościowy z tego względu, że przybliży i w sposób naturalny konfrontuje stan badań nad podjętą problematyką w Polsce i w Rosji.

Zaskoczenie jednak wywołuje brak odnotowania w spisie treści mniejszych części podrozdziałów. Podrozdział 1.3. posiada bowiem podrozdziały 1.3.1. i 1.3.2., których nie wskazano w spisie treści. Oprócz tego tytuł podrozdziału *1.3.2. Komunikowanie polityczne w Rosji* w tym kontekście jest dwuznaczny, gdyż może oznaczać obiekt badań w zakresie lingwistyki politycznej w podejściu teoretycznym oraz oznaczać realia polityczne w Rosji jako obiekt badań. Można to jednak odczytać jako potknięcie na poziomie stylistyki tekstu.

W monografii duży nacisk jest położony na badania kontekstów historycznych, społecznych i kulturowych, które determinują procesy dyskursywne i odkrywają relację między szeroko pojętym kontekstem i tekstem. To podejście i skupienie się na kontekście jest w pełnej mierze prezentowane w **rozdziale drugim** pod tytułem *Prawne, społeczne, historyczne i psychologiczne aspekty władzy prezydenckiej w Federacji Rosyjskiej*, który również składa się z kilku podrozdziałów (str. 38-68). Habilitantka uwzględnia problematykę prawno-ustrojową, kontekst sytuacyjny, związany z urzędem prezydenckim, osobowość i kompetencje osoby na stanowisku prezydenckim. Można tu odnotować trzy wątki: 1) analiza stanu i historycznych uwarunkowań instytucji prezydenta, 2) obserwacje uwarunkowań

historycznych, kulturowych i psychologicznych w relacjach między władzą a społeczeństwem rosyjskim, 3) rozważania nad typami osobowości przywódców politycznych. Omawiana część pracy świetnie ilustruje zaanonsowaną przez Autorkę w pierwszym rozdziale pracy tezę, że komunikacja polityczna ma charakter uniwersalny, ale również nabiera cech etnokulturowych. Habilitantka dostrzega we współczesnym stanie instytucji prezydenta Rosji tradycje mongolskie, bizantyjskie, idee caratu, samodzierzawia, reżimów komunistycznych, totalitarnych. Ten rozdział pokazał dobrą znajomość faktów historycznych i realiów współczesnej Rosji, jak również umiejętność interpretacji dokumentów prawnych i materiałów źródłowych przez Habilitantkę. Można mieć jedynie zastrzeżenia, że czasami analiza faktologiczna staje się zbyt szczegółowa, drobiazgowo i w pewnym stopniu rozprasza całość idei monografii.

Rozdział trzeci zatytułowany *Dyskurs – Tekst – Gatunek* (str. 69-129) ma charakter teoretyczny i zawiera 4 podrozdziały: 3.1. *Przedmiot badań politolingwistyki*, 3.2. *Pojęcie tekstu politycznego i dyskursu politycznego*, 3.3. *Kwalifikacja gatunkowa tekstów politycznych*, 3.4. *Metodologia analizy rosyjskiego dyskursu prezydenckiego*, których nazwy wyznaczają kierunki rozważań Habilitantki. Rozdział ten tworzy podstawy metodologiczne do badań bazy empirycznej. Główny ciężar rozważań teoretycznych skoncentrowany jest w podrozdziałach 3.3. i 3.4. W podrozdziale 3.4. zaprezentowany jest przegląd kryteriów, podejść do typologii, aspektów (pragmatyczny, strukturalny, poznawczy, stylistyczny) dyskursu politycznego, istniejących we współczesnej nauce. Kryteria te dają podstawy do wykonywania analizy gatunków dyskursu prezydenckiego. Analiza gatunkowa dyskursu politycznego i prezydenckiego w nauce, jak dostrzegła Habilitantka, możliwa jest w oparciu o różne kryteria: strategie i taktyki komunikacji językowej, ramę pragmatyczną, atrybucję form gatunkowych, językowy portret polityka i in. Uważam, że podrozdział 3.4., w którym Habilitantka nie prezentuje jeszcze swojej własnej metodologii (nie nakreśliła schematu analizy gatunkowej, lecz przedstawia przegląd podejść i stanowisk na temat typologii i śledzi rozwój podejść metodologicznych), mógłby nosić tytuł *W poszukiwaniu metodologii analizy dyskursu prezydenckiego*.

Uwzględnienie aspektów analizy dyskursów wraz z tworzącymi je treściami pozwoliły Habilitantce zaproponować schemat analizy gatunkowej (str. 129, Rozdział 4), składający się z 5 komponentów. Mimo że zaproponowany schemat analizy, jak każdy schemat, w pewnym stopniu nieuchronnie upraszcza obiekt badawczy, jednakże pozwala dobrze strukturyzować materiał empiryczny, odkrywając w nim ogólne i szczegółowe cechy różnych gatunków dyskursu prezydenckiego (realizowane w różnych tekstach), stanowi pewny instrument, służący do badania obszernego materiału empirycznego. Wydawałoby się logicznym umieszczenie uwzględnionych aspektów badawczych gatunku i schematu nie na początku Rozdziału 4, a na końcu Rozdziału 3, ponieważ dany schemat jest rezultatem wiedzy zdobytej w trakcie analizy teoretycznej przedstawionej w Rozdziale 3 (jako rezultat poszukiwania metodologii).

Niewątpliwie Autorka ma sporą wiedzę w zakresie teorii gatunku i dyskursu, świetnie orientuje się w obszernej literaturze przedmiotu, potrafi syntezować i analizować, co pozwoliło jej uporać się z trudnym problemem typologizacji i wyboru podejścia metodologicznego.

Rozdział 4 zatytułowany *Specyfika gatunkowa rosyjskiego dyskursu prezydenckiego* (str. 129-256) ogranicza się do opisu czterech gatunków dyskursu prezydenckiego: orędzia – inauguracyjnego, noworocznego i do Zgromadzenia Federalnego oraz telemostów. Analizie poddanych zostało 51 wystąpień prezydentów Federacji Rosyjskiej.

Analiza materiału empirycznego w tej części pracy oparta jest na określonym, zaproponowanym przez Autorkę schemacie (str. 129). Oceniając schemat analizy, można stwierdzić, że odpowiada on w pełni poliparadygmatycznej metodologii współczesnej nauki, syntezującej w tej dziedzinie osiągnięcia komunikologii, genologii, dyskursologii i lingwistyki. Schemat analizy jest dość rozbudowany, uwzględniono w nim 4 aspekty (pragmatyczny, strukturalny, poznawczy, stylistyczny). Schemat charakteryzuje wystarczająca ilość elementów, która pozwala Habilitantce na wszechstronną analizę gatunkową różnych typów tekstów dyskursu prezydenckiego: 1) definicja analizowanego gatunku, 2) charakterystyka czynników pozajęzykowych, wywierających wpływ na analizowany gatunek, 3) opis ramy pragmatycznej gatunku – nadawca, odbiorca, cel komunikacyjny, wydarzenia wiodące, 4) charakterystyka modelu gatunkowego – kompozycja (struktura gatunku), zawartość semantyczna, elementy językowe oraz opis wiodących strategii i taktów komunikacyjnych, 5) miejsce analizowanego gatunku w znanych typologiach gatunku. W analizie Autorka łączy badania ilościowe i jakościowe.

Według schematu każdy z analizowanych gatunków został scharakteryzowany ze strony cech komunikacyjnych, wśród których wyróżnione są strategie i taktyki komunikacyjne, typy nadawców, stopień konwencjonalizacji, objętości, rytualności-nierytualności, oficjalności-nieoficjalności, monologowości-dialogowości, gatunku mówionego, gatunku pisanego i in.

Ustalenie cech komunikacyjnych gatunków pozwala Habilitantce na cenne obserwacje, a mianowicie: odkrycie ich werbalizatorów językowych, które przejawiają się w ogólnych i specyficznych środkach językowych. Zalicza się do nich, według ustaleń Habilitantki, skład leksykalny badanych tekstów, tworzący ich semantykę, toposy, słowa kluczowe, obecność w tekstach stałych formuł językowych, różnorodnych form imion własnych, specyfika używania zaimków osobowych, leksyka z pozytywną konotacją, leksyka abstrakcyjna, czasowniki (kategoria czasu, osoby, liczby), rzeczowniki, przymiotniki o określonym znaczeniu, operatory metatekstowe, rozbudowana terminologia, leksyka potoczna i żargonizmy, intertekstualność na poziomie całego tekstu, uogólniające sentencje w strukturze tekstu, zabiegi stylistyczne i retoryczne i in. Każdy z tych środków językowych w sposób regularny jest odnotowany w określonych gatunkach, co daje Autorce możliwość

wykonania opisu prototypów gatunkowych analizowanych tekstów, chociaż właśnie tego terminu Habilitantka nie używa.

Szczególną uwagę Autorka poświęca telemostom jako gatunkowi dyskursu prezydenckiego w Rosji. Ważne jest podkreślenie przez Habilitantkę wyjątkowego charakteru tej formy gatunkowej jako zdarzenia komunikacyjnego i nieśmiała, ale słuszne ustanowienie podobieństwa telemostu z gatunkiem wywiadu, odnotowanie dialogowości tej formy komunikacyjnej, szerokiego wachlarza strategii i taktyk oraz specyfiki warstwy językowej, która dopuszcza leksykę potoczną, a nawet żargonizmy, leksykalne i składniowe ekspresyjno-emocjonalne środki językowe.

Ostatnim elementem pracy jest Zakończenie (str. 256-261), w którym w sposób krótki, syntetyczny i przejrzysty przedstawiono rezultaty badań.

Metody badawcze

Wieloaspektowość badanych obiektów: komunikowania, dyskursu, gatunku – zakłada interdyscyplinarność podejść i naturalnym czyni wykorzystanie przez Autorkę, chociaż nie w pełni, metodologii różnych nauk humanistycznych (politologii, socjologii, psychologii, współczesnego dziennikarstwa, komunikacji międzykulturowej i in). Zawężenie tematu i obszaru badawczego do obserwacji wyznaczonego gatunku dyskursu prezydenckiego zwraca wektor badań do metodologii różnych dziedzin i rozdziałów językoznawstwa: kognitywistyki, mediolingwistyki, socjolingwistyki, retoryki, kultury języka, pragmatyki lingwistycznej, dyskursologii, psycholingwistyki, lingwopolitologii i genologii.

Wiodącą w niniejszej pracy jest metoda opisowa, która w pełnej mierze i z powodzeniem jest realizowana przez Autorkę habilitacji. Wnioskowanie pozwala dr Urszuli Patockiej-Sigłowej dokonywać wartościowych i bogatych w treści klasyfikacji, często podanych w tabelach i wykresach (6 tabel i 14 wykresów), co wzmacnia przejrzystość i informacyjność całej pracy. Klasyfikacja jako syntetyczna metoda interpretacji materiału przedstawiona w tabelach i wykresach w sposób udany i konsekwentny przedstawia rezultaty, ilustruje teoretyczne i praktyczne wnioski. Swoistą kwintesencją tej metody badawczej staje się prezentacja końcowych rezultatów badania gatunków w Tabeli 6 (str. 259-260). Mocną stroną rozwiązań metodologicznych w pracy są ilościowe metody badania, oparte na autorskiej analizie i statystyce materiałów źródłowych (frekwencyjność, klasyfikacje).

Językoznawczy aspekt badawczy ujęto w analizie semantycznej, tekstologicznej, gramatycznej, stylistycznej, sporadycznie – retorycznej, w paradygmacie funkcjonalnym i dyskursywnym.

Ogólna narracja i język pracy pozostawiły dobre wrażenie. Można wyczuć styl Autorki, dążącej do logiki wypowiedzi, jej umiejętność wyraźnego wnioskowania i uogólniania.

Trudny, dyskusyjny temat, ogrom poruszonych problemów sprawiają, że niektóre aspekty tej rozprawy habilitacyjnej wywołują pytania, zachęcają do dyskusji i mogą być poddane ocenie krytycznej.

różnice między gatunkami. Nie można nie zwrócić uwagi na to, że trzy gatunki, które Habilitantka określa przy pomocy jednego terminu – *orędzie*, w języku rosyjskim mają różne nazwy, co w pewnym stopniu mówi o ich gatunkowej odmienności. *Orędzie inauguracyjne* w języku rosyjskim w oficjalnych dokumentach i badaniach naukowych określa się jako *инаугурационная речь, обращение, послание*. Pierwszy termin podkreśla performatywny charakter tego gatunku, który w dużym stopniu jest jego gatunkowym wyznacznikiem. *Orędzie poworoczne* to w języku rosyjskim *новогоднее обращение, послание, поздравление*. Widać tu też pewne różnice w charakterze gatunku: brak tu funkcji performatywnej, jest on mniej zrytualizowany i skonwencjonalizowany; ma w sobie ukryty (pierwotny?) gatunek *поздравления* (życzenia). *Orędzie do Zgromadzenia Narodowego* określane jest na dwa sposoby: najczęściej jako *Послание Федеральному Собранию* lub – rządziej – *Выступление перед высшим законодательным органом*. Jest to gatunek mniej zrytualizowany, raczej skonwencjonalizowany, ale połączony z innym gatunkiem, który można nazwać *программным документом / политической программой*. Tu też widzimy połączenie dwóch gatunków. Nieprzypadkowo Borys B. Jelcyn w swoich orędiach do Zgromadzenia Narodowego wyodrębniał w tekście orędzia tytuły, hasła, określające w ten sposób główne zadania strategiczno-polityczne. Oprócz tego dwa pierwsze gatunki posiadają cechy oficjalnej uroczystej retoryki (krasomówstwa) i mogą być określone jako gatunki retoryczne, których nieodłącznym komponentem jest podniosła tonalność (*высокий стиль*). Te wszystkie różnice gatunkowe są wyraźnie widoczne w warstwie językowej tych gatunków.

7. Kolejną kwestią dyskusyjną jest problem mówioności jako cechy gatunkowej. Wszystkie badane w monografii gatunki, według Habilitantki, odnoszą się do mówionych. A przecież opozycja *mówiony – pisany* w teorii dyskursologii i przede wszystkim w teorii języka mówionego ma długą historię i została dobrze opracowana przez badaczy szkoły moskiewskiej (Je. A. Ziemskaja i in.), szkoły saratowskiej (O. B. Sirotinina i in.), w pracach O.A. Łaptiewej i w badaniach językoznawców czeskich. Z jednej strony *mówiony* oznaczać może ‘spontaniczny, nieprzygotowany, bezpośredni’. Z drugiej strony istnieją mówione (ustne) teksty, które są wcześniej napisane, przygotowane i odczytane. Z tej perspektywy charakter mówioności orędzia i telemostu jest inny.

8. W odniesieniu do dialogowości telemostu też należy odnotować, że owa dialogowość jest w pewnym sensie ograniczona. Trzeba pamiętać, że jest to dialog publiczny i oficjalny, i te cechy stają się komunikacyjnymi wyznacznikami gatunku oraz przejawiają się w warstwie językowej.

9. W analizie semantycznej zawartości tekstów różnych gatunków Habilitantka użyła dwóch pojęć – *topos* (upowszechniony przez R. Wodak) i *słowa kluczowe* (str. 160). Wydaje się, że te dwa sposoby prezentacji semantyki mogłyby uzupełniać się nawzajem.

10. Niestety zakończenie bardzo straciło na swoich walorach uogólniających, ponieważ strona językowa badanych gatunków prawie nie została w nim ujęta.

11. Z reguły Habilitantka bardzo skrupulatnie informuje o faktach, wydarzeniach i osobach, ale na str. 137 podano imiona bez żadnego wyjaśnienia. Należałoby zapoznać polskiego czytelnika z tym, kim są np. A. Pugaczowa, M. Zadornow i in.

Podane powyżej uwagi nie umniejszają ogólnej oceny rozprawy habilitacyjnej. Rozprawę habilitacyjną dr Urszuli Patockiej-Sigłowy oceniam pozytywnie. Autorka wykonała ogrom pracy analitycznej, zaproponowała własny model analizy materiału i gatunku, który powstał jako rezultat krytycznego podejścia do współczesnej teorii i odpowiednio zastosowanych metodologii badawczych. Zaproponowane przez panią dr Urszulę Patocką-Sigłową interpretacje zjawisk socjalno-historycznych, kulturowych, dyskursywnych, gatunkowych – mimo że nie są czymś absolutnie oryginalnym i nowym, – jednak przez pryzmat postawionych akcentów oraz z uwzględnieniem sposobu doboru i przedstawienia faktów dobrze ukazują stanowisko autorki, która daje wiarygodne narzędzie do badań empirycznych. W ramach zaproponowanego schematu analizy gatunku zostały osiągnięte wiarygodne wyniki. Cel zaproponowanej metodologii został zrealizowany w opisie czterech gatunków dyskursu prezydenckiego, co umożliwiło zrozumienie, czym jest dyskurs prezydencki w ogóle, a również tego, jakie są pewne reguły komunikowania politycznego w Rosji. Interpretacja teorii i materiału badawczego również wzbogaca ogólną wiedzę o regułach kształtowania się i funkcjonowania dyskursów. Poza tym proponowana przez dr Urszulę Patocką-Sigłową interpretacja komunikowania politycznego w Rosji i analiza specyfiki dyskursów politycznych rosyjskich prezydentów ma potencjał porównawczy.

Podsumowując, można stwierdzić, że **monografia dr Urszuli Patockiej-Sigłowy zatytułowana *Komunikowanie polityczne w Rosji. Specyfika dyskursu prezydenckiego* ze względu na ciekawą tematykę, przeprowadzoną rzetelnie analizę i wysoki walory poznawcze odpowiada wymaganiom stawianym tego typu rozprawom naukowym.**

3. Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Dorobek przedhabilitacyjny dr Urszuli Patockiej-Sigłowy w ogólnym wykazie opublikowanych po doktoracie prac zawiera:

4 publikacje w czasopismach znajdujących się na liście European Reference Index for the Humanities and Social Science: *Obraz polityków rosyjskich na łamach tygodników Wprost, Polityka, Newsweek*, w: „Przegląd Rusycystyczny”, vol. 34, nr 1/2, 2012, ss. 72-86; *The mechanism of political speeches using the example of the address of president Vladimir Putin*, w: „Russian Linguistic Bulletin”, nr 3 (3), 2015, ss. 24-28; *Wizerunek prezydenta Władimira Putina na portalach społecznościowych (na przykładzie Facebooka)*, w: „Przegląd Rusycystyczny”, vol. 38, nr 4, 2016, ss. 101-117; *Polska w wystąpieniach ministra spraw zagranicznych Federacji Rosyjskiej Siergieja Wiktorowicza Ławrowa*, w: „Przegląd Rusycystyczny”, vol. 40, nr 4, 2018, ss. 86-99.

3 artykuły w czasopismach międzynarodowych spoza listy ERIH PLUS: „*Fałszywi przyjaciele*” tłumacza w terminologii Unii Europejskiej, w: „*Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis Studia Russologica*”, 2007, nr 1(42), ss. 127-132; *Wokół problemów przekładu terminologii Unii Europejskiej*, w: „*Studia Wschodniosłowiańskie*”, 2007, T. 7, ss. 251-266; *Механизм политических выступлений президента Владимира Путина на материале послания (с 25 апреля 2005 года)*, w: „*Научный вестник Воронежского государственного архитектурно-строительного университета, Серия Лингвистика и межкультурная коммуникация*”, 2014 г, вып. 14, ss. 18-26.

14 artykułów w monografiach wieloautorskich wydanych w Polsce i w Rosji. Jako artykuły oczekujące na publikację Autorka podaje 4 w monografiach wieloautorskich i 2 artykuły w czasopismach.

Publikacje można podzielić według domen badawczych:

1) problematyka pierwszej domeny badawczej związana jest z głównymi zainteresowaniami naukowymi i powiązana tematycznie z monografią. Jest to dyskurs polityczny w Rosji. Do tego zakresy tematycznego Habilitantka odwołuje się w następujących artykułach:

Orędzie prezydenckie jako gatunek wypowiedzi politycznej, w: *Dyskursy komunikacji medialnej*, Poznać. Tworzyć. Komunikować, 2011, Wydawnictwo "Primum Verbum", ISBN 978-83-62157-38-9, ss. 93-100; *Gorąca linia Władimira Putina – prezydent w ogniu pytań obywateli*, w: *Perswazja językowa w różnych dyskursach / Śładkiewicz Żanna, Klimkiewicz Aleksandra (red.)*, vol. 1, 2017, ISBN 978-83-7865-482-7, ss. 131-147; *The mechanism of political speeches using the example of the address of president Vladimir Putin*, w: „*Russian Linguistic Bulletin*”, nr 3 (3), 2015, ss. 24-28. *Механизм политических выступлений президента Владимира Путина на материале послания (с 25 апреля 2005 года)*, w: „*Научный вестник Воронежского государственного архитектурно-строительного университета, Серия Лингвистика и межкультурная коммуникация*”, 2014 г, вып. 14, ss. 18-26. *Специфика политической коммуникации (на материале выступления В.В. Путина)*, w: *Коммуникация как предмет междисциплинарных исследований: сборник научных трудов, ч. 1*, 2012, Изд. Балтийского федерального университета им. И. Канта, ISBN 978-5-9971-0247-0, ss. 224-231. *Strategie konwersacyjne w dialogu (na podstawie wywiadu Adama Michnika z Władimirem Putinem)*, w: *Od dźwięku do słowa i jeszcze dalej / Wojan Katarzyna, Konefał Ewa (red.)*, 2013, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, ISBN 978-83-7865-118-5, ss. 311-318; *Polska w wystąpieniach ministra spraw zagranicznych Federacji Rosyjskiej Siergieja Wiktorowicza Ławrowa*, w: *Przegląd Rusycystyczny*, vol. 40, nr 4, 2018, ss. 86-99; *Środki eksplikacji oceny w języku Siergieja Wiktorowicza Ławrowa*, w: *Porządek słów: gramatyka, tekst, styl, dyskurs: księga jubileuszowa dedykowana Profesor Zoi Nowożenowej z okazji 45-lecia pracy naukowej / Kananowicz Tatiana, Klimkiewicz Aleksandra (red.)*, 2019, ISBN 978-83-7865-727-9, ss. 295-304 (Współautorstwo M.Rzeczycka).

Zaletą danych publikacji jest to, że przeanalizowano w nich nie tylko konkretne teksty rosyjskich działaczy politycznych (W. Putin, D. Miedwiediew, S. Ławrow), ale dokonano wartościowych uogólnień teoretycznych, dotyczących specyfiki gatunków w dyskursie politycznym i środków językowych, które w nich funkcjonują (środki językowe eksplikacji oceny, perswazja językowa i in.). Prace te stanowią więc główne uzupełnienie i rozwinięcie treści zasygnalizowanych lub nieobecnych w monografii, dopełniając badanie innych (niż orędzia) gatunków dyskursu prezydenckiego.

2) Narzędzie kreowania wizerunku Rosji w polskim dyskursie medialnym to kolejny obszar dociekań naukowych Habilitantki. Ta tematyka jest przedstawiona w 6 artykułach: *Obraz polityków rosyjskich na łamach tygodników Wprost, Polityka, Newsweek*, w: „Przegląd Rusycystyczny”, vol. 34, nr 1/2, 2012, ss. 72-86; *Wizerunek prezydenta Władimira Putina na portalach społecznościowych (na przykładzie Facebooka)*, w: „Przegląd Rusycystyczny”, vol. 38, nr 4, 2016, ss. 101-117; *Wizerunek Władimira Putina i Dmitrija Miedwiediewa na łamach wybranych numerów tygodnika "Wprost"*, w: *Obrazy Rosji i Rosjan w Polsce od końca XIX wieku do początku XXI stulecia: myśl polityczna, media, opinia publiczna*, 2011, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, ISBN 978-83-227-3285-4, ss. 271-287; *Piotr Wielki, Adolf Putin, Breżniew naszych czasów: Władimir Putin w oczach publicystów wybranego polskiego tygodnika opinii*, w: "Славянские языки и культуры: прошлое, настоящее, будущее: материалы V Международной научно-практической конференции, Иркутск, 21-22 мая 2013 / Nikitina A. H., Zaindinova A. T. (red.), 2013, IGLU, ss. 73-78; *Marketing polityczny w kampanii prezydenckiej (na przykładzie Rosji i Stanów Zjednoczonych)*, w: *Międzyjęzykowe i międzykulturowe konteksty współczesnego dyskursu publicznego* / Pstyga Alicja, Patocka-Sigłowy Urszula (red.), 2017, ISBN 978-83-7865-541-1, ss. 105-124; *Стронгмен, царь, деспот – Владимир Путин в политической биографии*, w: *Magia ksiąg: księgi magii: księga jubileuszowa poświęcona profesor Irenie Fijałkowskiej-Janiak* / Oboleńska Diana, Patocka-Sigłowy Urszula (red.), 2017, ISBN 978-83-7865-555-8, ss. 199-207.

Problem wizerunku Rosji i jej przywódców Autorka umiejętnie rozwiązuje jako zderzenie problemów komunikacji międzykulturowej (w kategoriach stereotypów i uprzedzeń, wartości i norm) we współczesnym społeczeństwie Polski, jak również jako problem dyskursu medialnego. Wśród okoliczności, warunkujących taki, a nie inny wizerunek Rosji, dr Urszula Patocka-Sigłowy zalicza, na przykład: limit miejsca w wydaniach, profil tygodnika, brak stałych korespondentów zagranicznych i problemy użycia środków językowych.

3) Odrębną grupę tworzą artykuły, które nie należą do głównych domen tematycznych: demonstrowają one umiejętności Habilitantki w zakresie interpretacji różnorodnych obiektów badawczych. Częściowo związane są one z problemami przekładu. Można je ocenić jako pokłosie pracy doktorskiej. Są to: „*Fałszywi przyjaciele*” tłumacza w terminologii Unii Europejskiej, w: „*Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis Studia Russologica*”, 2007,

nr 1(42), ss. 127-132; *Wokół problemów przekładu terminologii Unii Europejskiej*, w: „Studia Wschodniostowiańskie”, 2007, T. 7, ss. 251-266; *Tendencje przekładu abrewiatur i akronimów Unii Europejskiej (na materiale języka polskiego, rosyjskiego i angielskiego)*, w: *Słowa, słowa, słowa... w komunikacji językowej*, red. M. Grabska, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2004, ss. 137-145 (współautor J. Bartoszewska); *Problemy przekładu wybranej terminologii Unii Europejskiej (na materiale dokumentów w języku polskim, rosyjskim i angielskim)*, w: *Językowy obraz świata w oryginale i w przekładzie*, red. A. Szczęsny, K. Hejwowski, Instytut Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007, ss. 381-386.

O szerokich horyzontach zainteresowań Habilitantki świadczy różnorodność podejmowanych przez nią tematów badawczych. Odnotowano pracę poświęconą tematyce zapożyczeń (*Английские заимствования в рекламе (на примере женских журналов)*), w: *Русистика и современность. Глоттодидактика 4*, red. A. Paliński, G. Ziętała, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2006, ss. 241-25), ogólnej teorii komunikacji (*Коммуникативные стратегии в диалоге на основе газетного интервью*), w: *Филолого-коммуникативные исследования*, red. А.А. Чувакин, И.В. Силантьев, Издательство Алтайского государственного университета, Барнаул 2014, с. 34-48; *The national culture versus Swedish and Russian management models*, w: *Dialogi o kulturze kultury dialogu: jubileusz profesora Hieronima Chojnackiego / Sibińska Maria, Dymel-Trzebiatowska Hanna (red.)*, *Studia Północnoeuropejskie*, nr 5, 2018, ISBN 978-83-7865-720-0, ss. 155-165), oraz tematyce socjologicznej (*Женщина на российском рынке труда: избранные проблемы*), w: *Rosja w kryształach. Rozważania, fakty i miraż*, red. D. Oboleńska, U. Patocka-Sigłowy, K. Arciszewska, K. Rutecka, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2014, ss. 401-419).

4) O dużym doświadczeniu, odwadze i elastyczności badawczej, których można oczekiwać od adiunkta aspirującego do grona samodzielnych pracowników naukowych, świadczy również ostatni obszar zainteresowań naukowych Habilitantki: jest to ezoteryzm zachodni w polskim przedwojennym dyskursie prasowym. Są to badania prowadzone w ramach projektu badawczego „Kultura polska wobec zachodniej filozofii ezoterycznej w latach 1890-1939”. Jest to projekt Naukowy realizowany ze środków Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (0186/NPRH4/H2b/83/2016). W tym projekcie do zadań dr Urszuli Patockiej-Sigłowy należał ważny obszar związany nie tylko z nauką interpretacją faktów i materiałów (o czym świadczą złożone do druku materiały w trzech monografiach zbiorowych (1) *Prasa teozoficzna i wydawnictwa antropozoficzne w II RP*, w: *Polskie tradycje ezoteryczne w latach 1890-1939: teozofia i antropozofia*, M. Rzczycka, I. Trzczińska (red.), Gdańsk 2019; (2) *Polish esoteric press and book publications in the years 1890-1939*, w: *Polish esoteric traditions 1890-1939*, Świerżowska (ed.), Gdańsk 2019; (3) *Polska prasa ezoteryczna i wydawnictwa książkowe w latach 1890-1939: Polskie tradycje ezoteryczne w latach 1890-1939: formacje, ludzie, idee*, I. Trzczińska, M. Rzczycka (red.), Gdańsk 2019); 2

rosyjska, Gramatyka opisowa języka rosyjskiego, Język mediów i reklamy, Język w interakcjach handlowych, Podstawy językoznawstwa ogólnego, Otoczenie kulturowe w biznesie, Komunikacja międzykulturowa, Podstawy zarządzania, Realia społeczno-gospodarcze, Realia społeczno-polityczne współczesnej Rosji, seminarium licencjackie, seminarium magisterskie, Strategie Public Relations i Media Relations, Techniki negocjacji i komunikacji interpersonalnej, Wstęp do dyplomacji, Wstęp do językoznawstwa.

Doświadczenie dydaktyczne dr Urszuli Patockiej-Sigłowy przejawiało się w roli promotora 35 prac magisterskich (filologia rosyjska), 108 prac licencjackich (rosjoznawstwo i studia wschodnie), była również promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim mgr Marty Noińskiej (UG, 2019).

Zajęcia Pani Doktor cieszą się bardzo dobrą opinią wśród studentów.

Działalność organizacyjna zasługuje na bardzo wysoką ocenę, Habilitantka uczestniczy w licznych komisjach i zespołach działających zarówno na poziomie całej uczelni, jak i wydziału, oraz instytutu: Członek Senatu UG, Członek Komisji Senackich, członek Rady Wydziału, Członek Rady Instytutu.

Pani Urszula Patocka-Sigłowy prawie od początku swojej kariery naukowej pełniła odpowiedzialne funkcje administracyjne na poziomie Wydziału: Prodziekan ds. Studenckich (dwie kadencje), Sekretarza różnych zespołów wydziałowych.

Na poziomie Instytutu w latach 2003-2004 pełniła obowiązki Dyrektora Instytutu, 2005-2008 Zastępcy Dyrektora Instytutu ds. Kształcenia, 2005-2009 Kierownika Pracowni Rosjoznawstwa. Była koordynatorem systemu POLON, wielokrotnie uczestniczyła w pracach mających na celu dostosowanie programu kształcenia dla kierunku filologia rosyjska do zmieniających się przepisów (2004, 2005, 2006, 2007), była współautorką programu kształcenia na kierunku Rosjoznawstwo, pomysłodawcą uruchomienia kierunku studia wschodnie (2015-2016), brała udział w pracy zespołu przygotowującego raporty samooceny dla PKA (2002, 2007, 2018), była członkiem instytutowego zespołu planistów (2009-2018/2019), w roku 2003 była członkiem komisji rekrutacyjnej w Instytucie Filologii Słowiańskiej, pełniła i pełni funkcję opiekuna roczników na kierunkach filologia rosyjska, sinologia, była opiekunem Studenckiego Koła Naukowego „Czeburaszka”.

W ramach działalności popularyzatorskiej i promocyjnej dr Urszula Patocka-Sigłowy udzielała się w środowiskach regionalnych i lokalnych na Targach „Akademia”, prezentowała ofertę wydziału, prowadziła wykłady dla uczniów średnich szkół zawodowych w Gdyni (1) i Sopocie (1) i Gdańskiej Akademii Gospodarczej.

Wykonała recenzje zestawów zadań egzaminów maturalnych z języka rosyjskiego w latach 2007, 2008, 2009, 2010, 2012 na zamówienie CKE w Gdańsku.

W 2014 roku uczestniczyła w projekcie *W trosce o jakość ilości – program interdyscyplinarnego wspierania studentów filologii obcej w oparciu o metodę tutoringów akademickiego w Uniwersytecie Gdańskim.*

Nagrody i wyróżnienia

Za swoją działalność organizacyjną i dydaktyczną pani dr Urszula Patocka-Sigłowy otrzymała nagrody i wyróżnienia (8 razy). Trzykrotnie nagrodzona przez Rektora UG za działalność organizacyjną (2008, 2011, 2012). Otrzymała nagrodę Dziekana Wydziału w roku 2016.

Działalność dydaktyczna uzyskała uznanie studentów, dwukrotnie była nominowana do nagrody „Nauczyciel Roku im. K.C. Mrongowiusza”, w roku 2007 otrzymała Indywidualną Nagrodę Rektora za osiągnięcia dydaktyczne I stopnia i w roku 2015 tytuł „Nauczyciela Roku”.

5. Konkluzja końcowa

Dr Urszula-Patocka Sigłowy jest w pełni dojrzałym, odpowiedzialnym i rzetelnym naukowcem. Dorobek naukowy Pani dr Urszuli Patockiej-Sigłowy spełnia warunki stawiane tego typu osiągnięciom. Jest on wartościowy i wnosi wkład w rozwój nauki, uporządkowuje wiedzę lingwistyczną, wzbogaca o nowe obserwacje i analizy. Badania prowadzone przez Habilitantkę dotyczą istotnych zjawisk związanych z używaniem języka w różnych sferach życia społecznego (politycznego, dyplomatycznego, intelektualnego i in.). Obszary te lingwistyka nie do końca oswoiła, wymagają one sporego wysiłku badawczego dla społeczności językoznawczej. Pani dr Urszula Patocka-Sigłowy z pewnością znajdzie miejsce w tym gronie. Bardzo wysoko oceniam działalność dydaktyczną i organizacyjną Habilitantki. Oceniając pozytywnie cały dorobek naukowy, jak również wybitny dorobek dydaktyczny i organizacyjny, oraz rozprawę habilitacyjną *Komunikowanie polityczne w Rosji. Specyfika dyskursu politycznego* jako ciekawą, oryginalną i spełniającą warunki określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.).

wnoszę o nadanie dr Urszuli Patockiej-Sigłowy stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych.

dr hab. Zoja Nowożenowa, prof. UG

